# ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

της 19ης Σεπτεμβρίου 2000 *

Στην υπόθεση C-156/98,

**Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας,** εκπροσωπούμενη από τον C. D. Quassowski, Regierungsdirektor στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομικών, επικουρούμενο από την K. A. Schroeter, δικηγόρο Αμβούργου, Referat E C 2, Graurheindorfer Straße 108, D — 53117 Bonn,

προσφεύγουσα,

κατά

**Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,** εκπροσωπούμενης από τους P. F. Nemitz και Δ. Τριανταφύλλου, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, επικουρούμενους από τον M. Hilf, διευθυντή του τμήματος κοινοτικού δικαίου του Πανεπιστημίου του Αμβούργου, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον C. Gómez de la Cruz, μέλος της ίδιας υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

που έχει ως αντικείμενο αίτηση ακυρώσεως της αποφάσεως 98/476/ΕΚ της Επιτροπής, της 21ης Ιανουαρίου 1998, σχετικά με φορολογικές ελαφρύνσεις βάσει του άρθρου 52, παράγραφος 8, του γερμανικού νόμου περί φορολογίας εισοδήματος (Einkommensteuergesetz) (ΕΕ L 212, σ. 50),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, L. Sevón, πρόεδρο τμήματος, P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, J.-P. Puissochet, P. Jann, H. Ragnemalm, M. Wathelet (εισηγητή) και B. Σκουρή, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. Saggio
γραμματέας: D. Louterman-Hubeau, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 9ης Νοεμβρίου 1999,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 27ης Ιανουαρίου 2000,

εκδίδει την ακόλουθη

## Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 24 Απριλίου 1998, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας άσκησε, δυνάμει του άρθρου 173, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 230, πρώτο εδάφιο, ΕΚ), προσφυγή με την οποία ζήτησε την ακύρωση της αποφάσεως 98/476/ΕΚ της Επιτροπής, της 21ης Ιανουαρίου 1998, σχετικά με φορολογικές ελαφρύνσεις βάσει του άρθρου 52, παράγραφος 8, του γερμανικού νόμου περί φορολογίας εισοδήματος (Einkommensteuergesetz) (ΕΕ L 212, σ. 50, στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση).

### Νομικό και πραγματικό πλαίσιο της διαφοράς

*Η κοινοτική νομοθεσία*

2 Το άρθρο 52, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 43, πρώτο εδάφιο, ΕΚ) ορίζει:

«Στο πλαίσιο των κατωτέρω διατάξεων, οι περιορισμοί της ελευθερίας εγκαταστάσεως των υπηκόων ενός κράτους μέλους στην επικράτεια ενός άλλου κράτους μέλους καταργούνται προοδευτικώς κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου. Η προοδευτική αυτή κατάργηση εκτείνεται επίσης στους περιορισμούς για την ίδρυση

πρακτορείων, υποκαταστημάτων ή θυγατρικών εταιριών από τους υπηκόους ενός κράτους μέλους που είναι εγκατεστημένοι στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους.»

3 Το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ) προβλέπει:

«Ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές, εκτός αν η παρούσα Συνθήκη ορίζει άλλως.»

4 Κατά το άρθρο 92, παράγραφος 2, της Συνθήκης:

«Συμβιβάζονται με την κοινή αγορά:

(...)

γ) οι ενισχύσεις προς την οικονομία ορισμένων περιοχών της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, οι οποίες θίγονται από τη διαίρεση της Γερμανίας, κατά το μέτρο που είναι αναγκαίες για την αντιστάθμιση των οικονομικών μειονεκτημάτων που προκαλούνται από τη διαίρεση αυτή».

5 Κατά το άρθρο 92, παράγραφος 3, της Συνθήκης:

«Δύνανται να θεωρηθούν ότι συμβιβάζονται με την κοινή αγορά:

α) οι ενισχύσεις για την προώθηση της οικονομικής αναπτύξεως περιοχών στις οποίες το βιοτικό επίπεδο είναι ασυνήθως χαμηλό ή στις οποίες επικρατεί σοβαρή υποαπασχόληση,

(...)

γ) οι ενισχύσεις για την προώθηση της αναπτύξεως ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων ή οικονομικών περιοχών, εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους των συναλλαγών κατά τρόπο που θα αντέκειτο προς το κοινό συμφέρον. (...)

(...)»

6 Κατά το άρθρο 6 της ανακοινώσεως 88/C 212/02 της Επιτροπής σχετικά με τη μέθοδο εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχεία α' και γ', στις περιφερειακές ενισχύσεις (ΕΕ C 212, σ. 2, στο εξής: ανακοίνωση του 1988), οι λειτουργικές ενισχύσεις χορηγούνται μόνον κατ' εξαίρεση και υπό ορισμένες συνθήκες εντός περιοχών επιλέξιμων βάσει του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο α', της Συνθήκης.

7 Κατά την ανακοίνωση 96/C 68/06 της Επιτροπής σχετικά με τις ενισχύσεις de minimis (ΕΕ C 68, σ. 9, στο εξής: ανακοίνωση de minimis), η οποία τροποποιεί το κοινοτικό πλαίσιο ενισχύσεων στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις που προβλεπόταν στην ανακοίνωση 92/C 213/02 της Επιτροπής, της 20ής Μαΐου 1992 (ΕΕ C 213, σ. 2), πρέπει να θεωρείται ότι το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης δεν έχει εφαρμογή στις ενισχύσεις των οποίων το ποσό δεν υπερβαίνει το όριο των 100 000 ECU για την τριετή περίοδο από την ημερομηνία χορηγήσεως της πρώτης ενισχύσεως de minimis. Ο κανόνας αυτός δεν εφαρμόζεται στους τομείς που καλύπτει η Συνθήκη ΕΚΑΧ, στις ναυπηγικές εργασίες, στον τομέα των μεταφορών και στις ενισχύσεις που χορηγούνται για δαπάνες σχετιζόμενες με γεωργική ή αλιευτική δραστηριότητα.

*Η εθνική νομοθεσία*

8 Το άρθρο 6 b του Einkommensteuergesetz (γερμανικού νόμου περί φορολογίας εισοδήματος, στο εξής: EStG) παρέχει στα φυσικά και νομικά πρόσωπα, που αντιστοίχως κατοικούν ή έχουν την έδρα τους στη Γερμανία, τη δυνατότητα να επανεπενδύσουν τα αφανή αποθεματικά που σχηματίστηκαν κατά τη διάρκεια τουλάχιστον έξι ετών σε σχέση με ορισμένα αγαθά του πάγιου κεφαλαίου και που εμφανίστηκαν με την ευκαιρία της εξ επαχθούς αιτίας μεταβιβάσεως των αγαθών αυτών. Σε περίπτωση πωλήσεως συμμετοχών σε κεφαλαιουχικές εταιρίες, οι οποίες αποτελούν μέρος του κεφαλαίου εκμεταλλεύσεως, το άρθρο 6 b, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του EStG παρέχει τη δυνατότητα αφαιρέσεως του ενδεχόμενου κέρδους από την πώληση αυτή, ιδίως κατά την αγορά συμμετοχών σε κεφαλαιουχικές εταιρίες, υπό την προϋπόθεση ότι η αγορά αυτή πραγματοποιείται από εταιρία χαρτοφυλακίου υπό την έννοια του γερμανικού νόμου της 17ης Δεκεμβρίου 1986 για τις εταιρίες χαρτοφυλακίου. Αυτές οι εταιρίες χαρτοφυλακίου μπορούν να αφαιρέσουν από το κόστος αποκτήσεως νέων συμμετοχών σε κεφαλαιουχικές εταιρίες το 100 % των κερδών που αποκόμισαν κατά την πώληση συμμετοχών σε κεφαλαιουχικές εταιρίες.

9 Οι δυνατότητες που παρέχει το άρθρο 6 b του EStG για μεταφορά των αφανών αποθεματικών διευρύνθηκαν με τον γερμανικό φορολογικό νόμο του 1996, που πρόσθεσε στον EStG το άρθρο 52, παράγραφος 8. Η διάταξη αυτή, η οποία τέθηκε

σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1996, επεκτείνει τη φορολογική ελάφρυνση του άρθρου 6 b του EStG στα οικονομικά έτη 1996, 1997 και 1998. Το κέρδος από τη μεταβίβαση αυτή μπορεί, ως εκ τούτου, να αφαιρεθεί από το κόστος αποκτήσεως νέων συμμετοχών σε κεφαλαιουχικές εταιρίες μέχρι το 100 % του ποσού, εφόσον η απόκτηση αυτή τελεί σε συνάρτηση με την αύξηση κεφαλαίου ή τη σύσταση νέων κεφαλαιουχικών εταιριών και οι εν λόγω κεφαλαιουχικές εταιρίες έχουν την έδρα και την κεντρική τους διοίκηση σε κάποιο από τα νέα ομόσπονδα κράτη ή στο Βερολίνο και απασχολούν με σύμβαση εργασίας το πολύ 250 άτομα κατά το χρόνο αποκτήσεως των συμμετοχών· η αφαίρεση είναι επίσης δυνατή όταν πρόκειται για εταιρίες χαρτοφυλακίου με αποκλειστικό, βάσει του καταστατικού ή της ιδρυτικής πράξεως της εταιρίας, σκοπό την απόκτηση ή τη διαχείριση και πώληση χρονικά περιορισμένων συμμετοχών σε επιχειρήσεις οι οποίες, κατά τον χρόνο αποκτήσεως των συμμετοχών, απασχολούν το πολύ 250 άτομα και έχουν την έδρα και την κεντρική τους διοίκηση σε κάποιο από τα νέα ομόσπονδα κράτη ή στο Βερολίνο.

## Η προσβαλλόμενη απόφαση

10 Με έγγραφο της 13ης Οκτωβρίου 1995, η Γερμανική Κυβέρνηση κοινοποίησε στην Επιτροπή, κατόπιν ρητού αιτήματός της, την προσθήκη του άρθρου 52, παράγραφος 8, στον EStG.

11 Με απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 1997, η Επιτροπή κίνησε τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ) σχετικά με την τροποποίηση του καθιερωθέντος με το άρθρο 6 b του EStG φορολογικού καθεστώτος από το άρθρο 52, παράγραφος 8, του EStG. Μετά το πέρας της διαδικασίας αυτής, η Επιτροπή εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση.

12 Όπως προκύπτει από το σημείο IV των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλόμενης αποφάσεως, η Επιτροπή έκρινε ότι το άρθρο 52, παράγραφος 8, του EStG ευνοεί έμμεσα τις επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στα νέα ομόσπονδα κράτη και στο

Δυτικό Βερολίνο. Κατά το ίδιο σημείο IV, έκτο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλόμενης αποφάσεως, «το οικονομικό πλεονέκτημα συνίσταται στο ότι, σε σχέση με το νομικό καθεστώς που ίσχυε πριν τεθεί σε ισχύ το άρθρο 52, παράγραφος 8, του EStG, αυξάνεται η ζήτηση συμμετοχών σε επιχειρήσεις που ευνοούνται έμμεσα από το υπό κρίση καθεστώς· επομένως, οι επενδυτές (άμεσοι δικαιούχοι) προτιμούν να αποκτούν συμμετοχές σε επιχειρήσεις των νέων ομόσπονδων κρατών και του Βερολίνου, υπό όρους πολύ ευνοϊκότερους γι' αυτές απ' ό,τι χωρίς το εν λόγω μέτρο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα αύξηση του όγκου των συμμετοχών στις εν λόγω επιχειρήσεις και/ή βελτίωση των συμβατικών όρων (τιμή συμμετοχής σε σχέση με την ονομαστική της αξία, διάρκεια και απόδοσή της κ.λπ.) αποκτήσεως των συμμετοχών αυτών, υπέρ των εν λόγω επιχειρήσεων».

13 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, της προσβαλλομένης αποφάσεως:

«Η φορολογική ελάφρυνση που προβλέπεται στο άρθρο 52, παράγραφος 8, του νόμου περί του φόρου εισοδήματος για επιχειρήσεις που απασχολούν το πολύ 250 άτομα και έχουν την καταστατική έδρα και την κεντρική διοίκησή τους στα νέα ομόσπονδα κράτη ή στο Δυτικό Βερολίνο αποτελεί, σύμφωνα με το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ και το άρθρο 61, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ, κρατική ενίσχυση ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά.»

14 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της προσβαλλόμενης αποφάσεως ορίζει:

«Οι ενισχύσεις που ήδη καταβλήθηκαν στο πλαίσιο του καθεστώτος ενισχύσεων του άρθρου 1, παράγραφος 1, είναι παράνομες δεδομένου ότι χορηγήθηκαν πριν από την απόφαση της Επιτροπής.»

15 Βάσει του άρθρου 2, παράγραφος 2, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποχρεούται να εξασφαλίσει την επιστροφή των παρανόμως καταβληθεισών ενισχύσεων.

## Οι λόγοι ακυρώσεως που προέβαλε η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και η εκτίμηση του Δικαστηρίου

16 Η Γερμανική Κυβέρνηση προβάλλει έξι λόγους ακυρώσεως προς στήριξη της προσφυγής της. Οι δύο πρώτοι θεμελιώνονται σε φερόμενη παράβαση του άρθρου 190 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 253 ΕΚ) από την προσβαλλόμενη απόφαση και στην περί το δίκαιο πλάνη της Επιτροπής κατά την εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Επικουρικώς, προβάλλονται η μη τήρηση του κανόνα de minimis, η μη εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της Συνθήκης, η φερόμενη ως πλημμελής άσκηση της διακριτικής ευχέρειας της Επιτροπής στο πλαίσιο του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχεία α' και γ', της Συνθήκης και η κακή εφαρμογή του άρθρου 52 της Συνθήκης από την Επιτροπή.

*Επί της εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης*

17 Με τον δεύτερο λόγο ακυρώσεως, ο οποίος πρέπει να εξεταστεί πρώτος, η Γερμανική Κυβέρνηση αμφισβητεί το βάσιμο της προσβαλλόμενης αποφάσεως, για τον λόγο ότι το φορολογικό πλεονέκτημα που καθιερώνει το άρθρο 52, παράγραφος 8, του EStG δεν πληροί όλες τις ουσιαστικές προϋποθέσεις του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Στο πλαίσιο αυτού του λόγου ακυρώσεως, εξετάζει τη διάρκεια του χορηγούμενου φορολογικού πλεονεκτήματος, τη μη μεταβίβαση πόρων από κρατική πηγή, την ενδεχόμενη στρέβλωση του ανταγωνισμού και την επίδραση της εν λόγω εθνικής διατάξεως στις μεταξύ κρατών μελών εμπορικές συναλλαγές.

18 Κατ' αρχάς, η Γερμανική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η φορολογική ελάφρυνση έχει προσωρινό μόνο χαρακτήρα. Το κέρδος από την πώληση μετοχών μπορεί να αφαιρεθεί από το κόστος αποκτήσεως νέων οικονομικών αγαθών μόνον εφόσον το πραγματικό κόστος των αγαθών αυτών υπερβαίνει το ύψος του κέρδους που πρόκειται να αφαιρεθεί. Κατά την άποψη της Γερμανικής Κυβερνήσεως, η απόκτηση νέων οικονομικών αγαθών οδηγεί στη δημιουργία αφανών αποθεματικών, τα οποία θα πρέπει στη συνέχεια να εμφανιστούν και να φορολογηθούν.

19 Ακολούθως, η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το γεγονός της χορηγήσεως οικονομικού πλεονεκτήματος σε μια επιχείρηση δεν αρκεί, ελλείψει μεταβιβάσεως πόρων από κρατική πηγή, για να θεμελιώσει την ύπαρξη ενισχύσεως. Συγκεκριμένα, το άρθρο 52, παράγραφος 8, του EStG δεν συνεπάγεται καμιά μεταβίβαση αυτού του είδους, διότι ο επενδυτής που τυγχάνει της προβλεπόμενης στην εν λόγω διάταξη φορολογικής ελαφρύνσεως δεν έχει κανένα λόγο να μεταβιβάσει μέρος του πλεονεκτήματος αυτού στην επιχείρηση στην οποία επενδύει.

20 Επιπλέον, η παρούσα υπόθεση διαφέρει από την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 1988, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 67/85, 68/85 και 70/85, Van der Kooy κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1988, σ. 219), στην οποία το κράτος ή οργανισμοί δημοσίου δικαίου μπορούσαν να καθορίζουν τη συμπεριφορά των τρίτων μέχρι ο έμμεσος δικαιούχος να λάβει οριστικά κάποιο πλεονέκτημα. Συγκεκριμένα, εν προκειμένω, ο ιδιωτικός επενδυτής έχει πλήρη αυτονομία για να αποφασίσει αν θα επενδύσει το εκ της πωλήσεως κέρδος στην απόκτηση συμμετοχών σε κεφαλαιουχική εταιρία ή σε εταιρία χαρτοφυλακίου, μολονότι η φορολογική ελάφρυνση του άρθρου 52, παράγραφος 8, του EStG τον ωθεί προς τούτο.

21 Τέλος, η Γερμανική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι, στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή κακώς αρκείται στους ισχυρισμούς της περί αδυναμίας αποφυγής του κινδύνου, αφενός, στρεβλώσεως του ανταγωνισμού και, αφετέρου, επιδράσεως στις μεταξύ κρατών μέλων εμπορικές συναλλαγές.

22 Πρώτον, δεν αμφισβητείται ότι η φορολογική ελάφρυνση της οποίας τυγχάνουν οι υποκείμενοι στον φόρο, οι οποίοι μπορούν να αφαιρέσουν το κέρδος από την πώληση ορισμένων οικονομικών αγαθών κατά την απόκτηση άλλων οικονομικών αγαθών, τους παρέχει πλεονέκτημα που, ως γενικό μέτρο εφαρμοζόμενο αδιακρίτως σε όλους τους επιχειρηματίες, δεν συνιστά, υπό την έννοια των σχετικών διατάξεων της Συνθήκης, ενίσχυση προς τους εν λόγω υποκείμενους στον φόρο.

23 Επίσης, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, βάσει της προσβαλλόμενης αποφάσεως, η χορηγούμενη από το άρθρο 52, παράγραφος 8, του EStG φορολογική ελάφρυνση χαρακτηρίζεται κρατική ενίσχυση μόνον αν ευνοεί ορισμένες επιχειρήσεις εγκατεστημένες στα νέα ομόσπονδα κράτη και στο Δυτικό Βερολίνο, γεγονός που της αφαιρεί τον χαρακτήρα γενικού μέτρου φορολογικής ή οικονομικής πολιτικής.

24 Συνεπώς, ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι και μόνον η αναβολή φορολόγησης δύναται να συνιστά κρατική ενίσχυση (βλ., υπό αυτήν την έννοια, την απόφαση της 29ης Ιουνίου 1999, C-256/97, DM Transport, Συλλογή 1999, σ. I-3913), το επιχείρημα της Γερμανικής Κυβερνήσεως ότι το με τη φορολογική ελάφρυνση χορηγούμενο πλεονέκτημα είναι μόνον προσωρινό δεν μπορεί να επηρεάσει το κύρος της προσβαλλόμενης αποφάσεως, δεδομένου ότι το επιχείρημα αυτό αναφέρεται μόνο στα πλεονεκτήματα που χορηγούνται στους επενδυτές και όχι σε αυτά που χορηγούνται στις εγκατεστημένες στα νέα ομόσπονδα κράτη και στο Δυτικό Βερολίνο επιχειρήσεις.

25 Δεύτερον, πρέπει να υπομνησθεί ότι κατά το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών εμπορικές συναλλαγές, οι ενισχύσεις που χορηγούνται από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους, υπό οποιαδήποτε μορφή, και νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής. Θεωρούνται, μεταξύ άλλων, ως ενισχύσεις οι παρεμβάσεις οι οποίες, ανεξαρτήτως μορφής, ελαφρύνουν τις επιβαρύνσεις που κανονικώς βαρύνουν τον προϋπολογισμό μιας επιχειρήσεως και οι οποίες, κατά συνέπεια, χωρίς να είναι επιδοτήσεις υπό τη στενή έννοια του όρου, είναι της ιδίας φύσεως ή έχουν τα ίδια αποτελέσματα (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 15ης Μαρτίου 1994, C-387/92, Banco Exterior de España, Συλλογή 1994, σ. I-877,

σκέψη 13, και της 17ης Ιουνίου 1999, C-75/97, Βέλγιο κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. I-3671, σκέψη 23).

26 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το πλεονέκτημα που εμμέσως παρέχεται στις επιχειρήσεις του άρθρου 52, παράγραφος 8, του EStG απορρέει από το γεγονός ότι το κράτος μέλος παραιτήθηκε από την είσπραξη των φορολογικών εσόδων που θα εισέπραττε κανονικά, καθόσον, λόγω της παραιτήσεως αυτής, οι επενδυτές απέκτησαν τη δυνατότητα να λάβουν υπό ευνοϊκότερες φορολογικές συνθήκες τις συμμετοχές στις επιχειρήσεις αυτές.

27 Η αυτονομία των επενδυτών στη λήψη αποφάσεων δεν συνεπάγεται κατάργηση του υπάρχοντος δεσμού μεταξύ της φορολογικής ελαφρύνσεως και του πλεονεκτήματος του οποίου τυγχάνουν οι οικείες επιχειρήσεις, διότι, από οικονομικής απόψεως, η τροποποίηση των συνθηκών της αγοράς, από την οποία απορρέει το εν λόγω πλεονέκτημα, είναι συνισταμένη της απώλειας φορολογικών πόρων εκ μέρους του Δημοσίου.

28 Επομένως, ορθώς η Επιτροπή έκρινε ότι η φορολογική ελάφρυνση συνδεόταν με τη μεταβίβαση κρατικών πόρων.

29 Τρίτον, όσον αφορά τον κίνδυνο στρεβλώσεως του ανταγωνισμού, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Γερμανική Κυβέρνηση δεν απέδειξε την πλάνη στην οποία υπέπεσε η Επιτροπή κατά την εκτίμησή της ότι το άρθρο 52, παράγραφος 8, του EStG συνεπάγεται ελάφρυνση των εξόδων των οικείων επιχειρήσεων από ορισμένες χρηματοοικονομικές επιβαρύνσεις.

30 Οι λειτουργικές ενισχύσεις, ήτοι οι ενισχύσεις οι οποίες, όπως αυτή του άρθρου 52, παράγραφος 8, του EStG, αποσκοπούν στο να απαλλάξουν μια επιχείρηση από έξοδα που θα έπρεπε κανονικά να επωμιστεί στο πλαίσιο της τρέχουσας διαχείρισής της ή των συνήθων δραστηριοτήτων της, νοθεύουν κατά κανόνα τις συνθήκες του ανταγωνισμού (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 14ης Φεβρουαρίου 1990, C-301/87, Γαλλία κατά Επιτροπής, Συλλλογή 1990, σ. I-307, και της 6ης Νοεμβρίου 1990, C-86/89, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. I-3891.)

31 Συνεπώς, ορθώς η Επιτροπή θεώρησε ότι η με το επίδικο μέτρο προβλεφθείσα ενίσχυση εγκυμονούσε κίνδυνο νοθεύσεως του ανταγωνισμού.

32 Όσον αφορά τις συνέπειες του επίδικου μέτρου στις μεταξύ κρατών μελών εμπορικές συναλλαγές, σύμφωνα με πάγια νομολογία, το σχετικά χαμηλό ύψος μιας ενισχύσεως ή το σχετικά μέτριο μέγεθος της επιχειρήσεως που λαμβάνει την ενίσχυση δεν αποκλείουν a priori τη δυνατότητα επηρεασμού των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών (αποφάσεις της 21ης Μαρτίου 1990, C-142/87, Βέλγιο κατά Επιτροπής, καλούμενη «Tubemeuse», Συλλογή 1990, σ. I-959, σκέψη 43, και της 14ης Σεπτεμβρίου 1994, C-278/92 έως C-280/92, Ισπανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. I-4103, σκέψεις 40 έως 42).

33 Συγκεκριμένα, όταν μια ενίσχυση χορηγούμενη από το κράτος ή με κρατικούς πόρους ενισχύει τη θέση μιας επιχειρήσεως σε σχέση με άλλες ανταγωνίστριες επιχειρήσεις στο κοινοτικό εμπόριο, πρέπει να θεωρείται ότι τούτο επηρεάζεται από την ενίσχυση αυτή (αποφάσεις της 17ης Σεπτεμβρίου 1980, 730/79, Philip Morris Holland κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1980/ΙΙΙ, σ. 13, σκέψη 11, και της 21ης Μαρτίου 1991, C-303/88, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-1433, σκέψη 17).

34 Αυτό συμβαίνει εν προκειμένω, διότι οποιαδήποτε εγκατεστημένη είτε στη Γερμανία είτε σε άλλο κράτος μέλος επιχείρηση στην οποία δεν εφαρμόζεται το επίδικο μέτρο δεν μπορεί να αυξήσει τα ίδια κεφάλαιά της παρά υπό λιγότερο ευνοϊκές συνθήκες.

35 Επομένως, ορθώς η Επιτροπή θεώρησε ότι η με το επίδικο μέτρο προβλεφθείσα ενίσχυση επηρέασε τις μεταξύ κρατών μελών εμπορικές συναλλαγές.

36 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως που προέβαλε η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας πρέπει να απορριφθεί.

*Επί της αρχής de minimis*

37 Με τον τρίτο λόγο ακυρώσεως, η Γερμανική Κυβέρνηση προβάλλει επικουρικώς παραβίαση του κοινοτικού δικαίου από την Επιτροπή, λόγω μη εφαρμογής της αρχής de minimis στην υπό κρίση υπόθεση.

38 Η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, λόγω της αδυναμίας μετρήσεως του υποτιθέμενου οικονομικού πλεονεκτήματος, η Επιτροπή δεν μπορούσε να απορρίψει την εφαρμογή της αρχής de minimis στηριζόμενη στο γεγονός ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν είχε δεσμευθεί για την εφαρμογή των κανόνων της σχετικής ανακοινώσεως. Συγκεκριμένα, παρόμοια δέσμευση ήταν αδύνατη, δεδομένου ότι το επίδικο μέτρο δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής των κανόνων της ανακοινώσεως αυτής. Εξάλλου, η Επιτροπή έπρεπε να λάβει υπόψη της ότι η ανακοίνωση αυτή συγκεκριμενοποιούσε απλώς και μόνον τη γενική αρχή

σύμφωνα με την οποία οι ενισχύσεις πολύ χαμηλού ύψους δεν πρέπει να θεωρούνται ως ενισχύσεις ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά.

39 Αφενός, επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι το σχετικά χαμηλό ύψος μιας ενισχύσεως ή το σχετικά μέτριο μέγεθος της λαμβάνουσας την ενίσχυση επιχειρήσεως δεν αποκλείουν το συμβατό της ενισχύσεως με την κοινή αγορά, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης (βλ., υπό αυτήν την έννοια, την προπαρατεθείσα απόφαση Tubemeuse, σκέψη 43).

40 Αφετέρου, πρέπει να σημειωθεί ότι η με το επίδικο μέτρο προβλεφθείσα ενίσχυση δεν πληροί τις επιταγές της ανακοινώσεως de minimis, διότι μεταξύ άλλων δεν παρέχεται εγγύηση μη υπερβάσεως του οριζόμενου από την ανακοίνωση ορίου των 100 000 ECU και διότι το εν λόγω μέτρο δεν αποκλείει τη σώρευση της ενισχύσεως με άλλες κρατικές ενισχύσεις.

41 Επομένως, η Επιτροπή ορθώς έκρινε ότι, εν προκειμένω, δεν είχε εφαρμογή ο κανόνας της ανακοινώσεως de minimis.

42 Συνεπώς, ο τρίτος λόγος ακυρώσεως της Γερμανικής Κυβερνήσεως πρέπει να απορριφθεί.

*Επί της εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 2, στοιχείο γ΄, της Συνθήκης*

43 Με τον τέταρτο λόγο ακυρώσεως, η Γερμανική Κυβέρνηση ισχυρίζεται, επικουρικώς, ότι, ακόμη και αν θεωρηθεί ότι το άρθρο 52, παράγραφος 8, του EStG συνιστά κρατική ενίσχυση, η διάταξη αυτή εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της παρεκκλίσεως του άρθρου 92, παράγραφος 2, στοιχείο γ΄, της Συνθήκης.

44 Συναφώς, τονίζει ότι η διάταξη αυτή εφαρμόζεται ακόμη και μετά την επανένωση της Γερμανίας. Στο πλαίσιο του άρθρου 92, παράγραφος 2, στοιχείο γ΄, της Συνθήκης, το οποίο δεν παρέχει διακριτική ευχέρεια στην Επιτροπή, η Επιτροπή πρέπει να περιορίζεται στο να επαληθεύει εάν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της παρεκκλίσεως.

45 Η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 52, παράγραφος 8, του EStG πληροί τις προϋποθέσεις αυτές, καθόσον η διάταξη αυτή είναι αναγκαία για να αντισταθμίσει τα οικονομικά μειονεκτήματα που αντιμετώπισαν οι μικρές και μεσαίες ιδιωτικές επιχειρήσεις της πρώην Ανατολικής Γερμανίας λόγω της διαιρέσεως της Γερμανίας. Συγκεκριμένα, κατά την επανένωσή της, όσοι επιθυμούσαν να προβούν στη δημιουργία τέτοιων επιχειρήσεων στα νέα ομόσπονδα κράτη δεν ήταν σε θέση να βρουν το κεφάλαιο που απαιτούνταν για τη δημιουργία τους.

46 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 92, παράγραφος 2, στοιχείο γ΄, της Συνθήκης, συμβιβάζονται με την κοινή αγορά «οι ενισχύσεις προς την οικονομία ορισμένων περιοχών της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας οι οποίες

θίγονται από τη διαίρεση της Γερμανίας, κατά το μέτρο που είναι αναγκαίες για την αντιστάθμιση των οικονομικών μειονεκτημάτων που προκαλούνται από τη διαίρεση αυτή».

47 Μετά την επανένωση της Γερμανίας, η διάταξη αυτή δεν καταργήθηκε ούτε από τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ.

48 Επομένως, δεδομένης της αντικειμενικής έννοιας των κανόνων του κοινοτικού δικαίου, των οποίων πρέπει να διαφυλαχθεί το κύρος και η πρακτική αποτελεσματικότητα, δεν μπορεί να τεκμαίρεται ότι η διάταξη αυτή κατέστη άνευ αντικειμένου κατόπιν της επανενώσεως της Γερμανίας.

49 Εντούτοις, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το άρθρο 92, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της Συνθήκης πρέπει να ερμηνεύεται στενά, διότι εισάγει παρέκκλιση από τη γενική αρχή του άρθρου 92, παράγραφος 1, αυτής, κατά την οποία οι κρατικές ενισχύσεις δεν συμβιβάζονται με την κοινή αγορά.

50 Όπως, άλλωστε, έχει τονίσει το Δικαστήριο, για την ερμηνεία διατάξεως του κοινοτικού δικαίου πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνο το γράμμα της, αλλά και τα συμφραζόμενά της και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος (βλ., αποφάσεις της 17ης Νοεμβρίου 1983, 292/82, Merck, Συλλογή 1983, σ. 3781, σκέψη 12, και της 21ης Φεβρουαρίου 1984, 337/82, St. Nikolaus Brennerei und Likörfabrik, Συλλογή 1984, σ. 1051, σκέψη 10).

51 Εξάλλου, αφού, μετά την επανένωση της Γερμανίας, το άρθρο 92, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της Συνθήκης εφαρμόζεται στα νέα ομόσπονδα κράτη, η εφαρμογή αυτή πρέπει να πραγματοποιείται με τους ίδιους όρους που ίσχυαν και στα παλαιά ομόσπονδα κράτη πριν από την επανένωση αυτή.

52 Συναφώς, η έκφραση «διαίρεση της Γερμανίας» αναφέρεται ιστορικά στη χάραξη της διαχωριστικής γραμμής μεταξύ των δύο ζωνών, το 1948. Επομένως, τα «οικονομικά μειονεκτήματα που προκαλούνται από τη διαίρεση αυτή» δεν μπορούν να αφορούν παρά τα οικονομικά μειονεκτήματα που προκλήθηκαν από την απομόνωση που συνεπήχθη το φυσικό αυτό σύνορο, όπως είναι η αποκοπή των οδών επικοινωνίας ή η απώλεια των φυσικών αγορών διαθέσεως λόγω διακοπής των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των δύο τμημάτων του γερμανικού εδάφους.

53 Αντιθέτως, η αντίληψη της Γερμανικής Κυβερνήσεως ότι το άρθρο 92, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της Συνθήκης καθιστά δυνατή την πλήρη αντιστάθμιση της αδιαμφισβήτητης οικονομικής καθυστερήσεως των νέων ομόσπονδων κρατών παραγνωρίζει τόσο τον εξαιρετικό χαρακτήρα αυτής της διατάξεως όσο και την αλληλουχία στην οποία εντάσσεται και τους σκοπούς τους οποίους υπηρετεί.

54 Συγκεκριμένα, τα οικονομικά μειονεκτήματα από τα οποία πάσχουν συνολικά τα νέα ομόσπονδα κράτη δεν προκλήθηκαν ευθέως από τη γεωγραφική διαίρεση της Γερμανίας, κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της Συνθήκης.

55 Συνεπώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι διαφορές στην ανάπτυξη μεταξύ παλαιών και νέων ομόσπονδων κρατών εξηγούνται από άλλους λόγους και όχι από τη γεωγραφική τομή που προκλήθηκε από τη διαίρεση της Γερμανίας, και ιδίως από τα διαφορετικά πολιτικοοικονομικά καθεστώτα που εγκαθιδρύθηκαν σε καθένα από τα δύο τμήματα της Γερμανίας.

56 Επειδή η Γερμανική Κυβέρνηση δεν απέδειξε τον αναγκαίο χαρακτήρα του επίδικου μέτρου για την αντιστάθμιση του οικονομικού μειονεκτήματος που προκάλεσε η διαίρεση της Γερμανίας, υπό την έννοια που του δίδεται στη σκέψη 52 της παρούσας αποφάσεως, δεν θεμελιώνεται παράβαση του άρθρου 92, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της Συνθήκης.

57 Υπό τις συνθήκες αυτές, είναι απορριπτέος ο τέταρτος λόγος ακυρώσεως της Γερμανικής Κυβερνήσεως.

*Επί της εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχεία α΄και γ΄, της Συνθήκης*

58 Επίσης επικουρικώς, η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει, στον πέμπτο λόγο ακυρώσεως, ότι, στην περίπτωση που το άρθρο 52, παράγραφος 8, του EStG θεωρηθεί ως ενίσχυση που επηρεάζει τις μεταξύ κρατών μελών εμπορικές συναλλαγές και δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της παρεκκλίσεως του άρθρου 92, παράγραφος 2, στοιχείο γ΄, της Συνθήκης, η ενίσχυση αυτή πρέπει να θεωρηθεί συμβατή με την κοινή αγορά κατ' εφαρμογήν του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχεία α΄ και γ΄, της Συνθήκης. Προσάπτει στην Επιτροπή ότι ενήργησε κατά κατάχρηση εξουσίας εκτιμώντας ότι το επίδικο μέτρο δεν πληρούσε τις όρους του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχεία α΄ και γ΄, της Συνθήκης.

59 Υπενθυμίζει ότι η Επιτροπή, μολονότι δεν αμφισβητεί ότι τα πέντε νέα ομόσπονδα κράτη (Βραδεμβούργο, Μεκλεμβούργο-Δυτική Πομερανία, Σαξονία, Σαξονία-Άνχαλτ και Θουριγγία) χαρακτηρίστηκαν ως ενισχυόμενες βάσει του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο α΄, της Συνθήκης περιοχές μέχρι τα τέλη του 1999, θεωρεί ότι το επίδικο μέτρο δεν είναι συμβατό με την κοινή αγορά. Κρίνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο, η Επιτροπή δεν τήρησε τις επιταγές της διατάξεως αυτής.

60 Συναφώς, η Γερμανική Κυβέρνηση ισχυρίζεται, αφενός, ότι η Επιτροπή πλανήθηκε περί το δίκαιο χαρακτηρίζοντας το επίδικο μέτρο ως λειτουργική ενίσχυση, η οποία, ακόμη και όταν χορηγείται σε επιλέξιμες βάσει του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο α΄, της Συνθήκης περιοχές, μπορεί να θεωρηθεί συμβατή προς την κοινή

αγορά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Συγκεκριμένα, η απόκτηση συμμετοχών σε κεφαλαιουχικές εταιρίες πραγματοποιείται πάντοτε εξ επαχθούς αιτίας.

61 Αφετέρου, η Γερμανική Κυβέρνηση θεωρεί ότι η Επιτροπή εσφαλμένα ισχυρίζεται ότι υπό το εν λόγω καθεστώς ενισχύσεων το χορηγούμενο κεφάλαιο ενδέχεται να διατεθεί σε μεγάλες επιχειρήσεις στις οποίες ανήκουν οι επιχειρήσεις του άρθρου 52, παράγραφος 8, του EStG ή σε επιχειρήσεις εγκατεστημένες εκτός των ενισχυόμενων περιοχών. Η Επιτροπή φρονεί εξίσου εσφαλμένα ότι το εν λόγω καθεστώς ενδέχεται να εφαρμοστεί σε επιχειρήσεις ευαίσθητων τομέων ή σε προβληματικές επιχειρήσεις.

62 Η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει συναφώς ότι δεν είναι πολύ πιθανό για έναν επενδυτή να αποκτήσει συμμετοχή σε κεφαλαιουχική εταιρία ανήκουσα σε μεγάλη επιχείρηση, η οποία κατά κανόνα κατέχει το αναγκαίο για τις δραστηριότητές της κεφάλαιο και δεν έχει συμφέρον να επενδύουν τρίτοι στη θυγατρική της εταιρία. Εξάλλου, η Επιτροπή παρέλειψε να επαληθεύσει, ως όφειλε, εάν, κατά τη συνήθη πρακτική παρόμοιων επενδύσεων, ήταν έστω και ελάχιστα πιθανό για έναν επενδυτή, προκειμένου να τύχει φορολογικής ελαφρύνσεως, να αποκτήσει συμμετοχές σε επιχειρήσεις δραστηριοποιούμενες σε ευαίσθητους οικονομικούς τομείς με διαρθρωτικά προβλήματα ή πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα. Η Επιτροπή σφάλλει επίσης εκτιμώντας ότι ένας τέτοιος επενδυτής ενδέχεται να αποκτήσει συμμετοχή σε προβληματική επιχείρηση. Τέλος, το επιχείρημα της Επιτροπής στην προσβαλλόμενη απόφαση ότι οι δικαιούχες επιχειρήσεις μπορούσαν να επενδύσουν εκτός των ενισχυόμενων περιοχών είναι εντελώς θεωρητικό. Εν πάση περιπτώσει, ενδεχόμενη επέκταση της επενδύσεως θα απέβαινε προς όφελος της περιοχής όπου είναι εγκατεστημένες οι επιχειρήσεις και κατ' επέκταση θα ενισχύονταν και αυτές.

63 Όσον αφορά τις εταιρίες που έχουν την έδρα και τη διοίκησή τους στο Δυτικό Βερολίνο, η Γερμανική Κυβέρνηση εκτιμά ότι η Επιτροπή απέκλεισε το επίδικο μέτρο από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης στηριζόμενη αποκλειστικώς στην εσφαλμένη παραδοχή ότι επρόκειτο για λειτουργική ενίσχυση που επιτρέπεται μόνο για τις επιλέξιμες βάσει του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο α', της Συνθήκης περιοχές, στις οποίες δεν περιλαμβάνεται το Δυτικό Βερολίνο. Όμως, κατά την άποψη της Γερμανικής Κυβερνήσεως, το

πλεονέκτημα που παρέχεται στις επιχειρήσεις του άρθρου 52, παράγραφος 8, του EStG δεν μπορεί να χαρακτηριστεί λειτουργική ενίσχυση.

64 Επιβάλλεται εκ προοιμίου η υπόμνηση ότι, όπως έχει ήδη επισημανθεί στη σκέψη 30 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να θεωρηθεί ότι το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων συνιστά λειτουργική ενίσχυση για τις δικαιούχες επιχειρήσεις και, επομένως, το επιχείρημα της Γερμανικής Κυβερνήσεως ότι η απόκτηση συμμετοχών πραγματοποιείται πάντοτε εξ επαχθούς αιτίας δεν μπορεί να αναιρέσει τον ευνοϊκό χαρακτήρα των όρων χρηματοδοτήσεως των επιχειρήσεων αυτών.

65 Όσον αφορά το Δυτικό Βερολίνο, περιοχή στην οποία εφαρμόζεται το καθεστώς ενισχύσεων του άρθρου 52, παράγραφος 8, του EStG, δεν αμφισβητείται ότι αποτελούσε ενισχυόμενη βάσει του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης περιοχή, μερικώς μέχρι το 1996 και πλήρως για τα έτη 1997 έως 1999. Ομοίως δεν αμφισβητείται ότι, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, το Δυτικό Βερολίνο δεν αποτελούσε ενισχυόμενη βάσει του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο α', της Συνθήκης περιοχή.

66 Συνεπώς, η Επιτροπή ορθώς έκρινε ότι το επίδικο μέτρο δεν ήταν συμβατό με την κοινή αγορά, λαμβανομένης υπόψη της παρεκκλίσεως του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο α', της Συνθήκης, καθόσον εφαρμοζόταν σε επιχειρήσεις εγκατεστημένες στο Δυτικό Βερολίνο.

67 Όσον αφορά τις λοιπές περιοχές στις οποίες εφαρμόζεται το επίδικο καθεστώς ενισχύσεων, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, για την εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 3, της Συνθήκης, η Επιτροπή έχει ευρεία διακριτική ευχέρεια, η άσκηση της οποίας συνεπάγεται εκτιμήσεις οικονομικής και κοινωνικής

φύσεως που πρέπει να γίνονται μέσα σε κοινοτικό πλαίσιο (προπαρατεθείσα απόφαση της 21ης Μαρτίου 1991, Ιταλία κατά Επιτροπής, σκέψη 34).

68 Σχετικά με την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας της Επιτροπής, από το σημείο 6 της ανακοινώσεως του 1988, το περιεχόμενο της οποίας δεν αμφισβητήθηκε από τη Γερμανική Κυβέρνηση, προκύπτει ότι οι λειτουργικές ενισχύσεις που χορηγούνται σε ενισχυόμενες βάσει του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο α', της Συνθήκης περιοχές χορηγούνται μόνον κατ' εξαίρεση, ήτοι όταν η ενίσχυση πρόκειται να προωθήσει τη συνεχή και ισόρροπη ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας.

69 Όμως, όπως προκύπτει από το σημείο V των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλόμενης αποφάσεως, η Επιτροπή ορθώς έκρινε εν προκειμένω, αφενός, ότι η εφαρμογή του εν λόγω καθεστώτος ενισχύσεων δεν παρείχε εγγυήσεις ότι οι τυγχάνουσες της ενισχύσεως επιχειρήσεις θα χρησιμοποιούσαν τα κεφάλαια που θα ετίθεντο στη διάθεσή τους για την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων στις επιλέξιμες βάσει του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης περιοχές και, αφετέρου, ότι δεν αποκλειόταν το ενδεχόμενο εφαρμογής του εν λόγω καθεστώτος σε προβληματικές επιχειρήσεις ή σε επιχειρήσεις δραστηριοποιούμενες σε ευαίσθητους τομείς, στους οποίους ισχύουν ειδικοί κανόνες περί ενισχύσεων.

70 Συνεπώς, η Γερμανική Κυβέρνηση δεν προσκόμισε στοιχεία που να επιτρέπουν το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή υπερέβη τα όρια της διακριτικής της ευχέρειας εκτιμώντας ότι το καθεστώς ενισχύσεων του άρθρου 52, παράγραφος 8, του EStG δεν πληροί τις προϋποθέσεις για να υπαχθεί στην παρέκκλιση του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο α', της Συνθήκης.

71 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι δεν ενέχει πρόδηλη πλάνη η εκτίμηση της Επιτροπής ότι το προβλεφθέν με το επίδικο μέτρο καθεστώς ενισχύσεων δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχεία α' και γ', της Συνθήκης και, επομένως, ο σχετικός με τη μη τήρηση της διατάξεως αυτής λόγος ακυρώσεως πρέπει επίσης να απορριφθεί.

*Επί του άρθρου 52 της Συνθήκης*

72 Με τον έκτο λόγο ακυρώσεως, η Γερμανική Κυβέρνηση αμφισβητεί τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι το άρθρο 52, παράγραφος 8, του EStG συνιστά παράβαση του άρθρου 52 της Συνθήκης.

73 Ισχυρίζεται ότι το άρθρο 52, παράγραφος 8, του EStG δεν περιέχει ούτε σαφή ούτε συγκεκαλυμμένη διάκριση ικανή να προσβάλει την ελευθερία εγκαταστάσεως, διότι η διάταξη αυτή δεν χρησιμοποιεί την ιθαγένεια των επιχειρήσεων ως κριτήριο διαφοροποιήσεως· το φορολογικό πλεονέκτημα που προβλέπει περιορίζεται στη συμμετοχή στο κεφάλαιο επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες σε ορισμένο τμήμα της Γερμανίας, οπότε οι επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στην υπόλοιπη Γερμανία δεν τυγχάνουν του εν λόγω φορολογικού πλεονεκτήματος.

74 Επιπλέον, δεν έχει εν προκειμένω εφαρμογή η νομολογία του Δικαστηρίου κατά την οποία το άρθρο 52 της Συνθήκης δεν τυγχάνει εφαρμογής σε περίπτωση προσκομμάτων που δεν εισάγουν διακρίσεις για την εγκατάσταση σε ένα κράτος μέλος υπήκοων άλλων κρατών μελών. Παρόμοια προσκόμματα απαγορεύονται μόνον όταν το κράτος μέλος υποδοχής αρνείται είτε να αναγνωρίσει διπλώματα που αποκτήθηκαν σε άλλο κράτος μέλος είτε να επιτρέψει δεύτερη εγκατάσταση μιας επιχειρήσεως με την αιτιολογία ότι η πρώτη εγκατάσταση βρίσκεται σε άλλο κράτος μέλος. Όμως, το επίδικο μέτρο δεν αφορά κανέναν από τους δύο αυτούς τομείς.

75 Η Γερμανική Κυβέρνηση προσθέτει ότι, εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή δεν μπορεί να στηριχθεί στο άρθρο 52 της Συνθήκης για να αιτιολογήσει επικουρικώς απόφαση εκδοθείσα βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, σε περίπτωση που δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 92 της Συνθήκης ώστε η απόφαση να κηρυχθεί παράνομη. Εφόσον δεν υπάρχει παράβαση του άρθρου 92 της Συνθήκης, η εκδοθείσα βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης απόφαση πρέπει να ακυρωθεί ανεξάρτητα από το ζήτημα της παραβάσεως του άρθρου 52 της Συνθήκης.

76 Συναφώς, δεν αμφισβητείται ότι, εάν η Επιτροπή καταλήξει στο ότι ένα μέτρο δεν συνιστά ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 92 της Συνθήκης, δεν μπορεί να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93 της Συνθήκης και να αποφασίσει ότι συντρέχει παράβαση άλλης διατάξεως της Συνθήκης, όπως του άρθρου 52.

77 Ωστόσο, αυτό δεν συμβαίνει εν προκειμένω, διότι η Επιτροπή κατέληξε ότι το επίδικο μέτρο συνιστά ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 92 της Συνθήκης και, επομένως, όφειλε να εξετάσει εάν ήταν συμβατό με την κοινή αγορά.

78 Κατά πάγια όμως νομολογία του Δικαστηρίου, από τη γενική οικονομία της Συνθήκης προκύπτει ότι η διαδικασία του άρθρου 93 της Συνθήκης ουδέποτε πρέπει να καταλήξει σε αποτέλεσμα αντίθετο προς τις ειδικές διατάξεις της Συνθήκης. Επομένως, η Επιτροπή δεν μπορεί να κρίνει συμβατή με την κοινή αγορά κρατική ενίσχυση η οποία, λόγω ορισμένων λεπτομερειών χορηγήσεώς της, αντιβαίνει σε άλλες διατάξεις της Συνθήκης (βλ., υπό αυτήν την έννοια, αποφάσεις της 21ης Μαΐου 1980, 73/79, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή τόμος 1980/II, σ. 137, σκέψη 11, και της 15ης Ιουνίου 1993, C-225/91, Matra κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-3203, σκέψη 41).

79 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή ορθώς εξέτασε αν το άρθρο 52, παράγραφος 8, του EStG αντιβαίνει στο άρθρο 52 της Συνθήκης.

80 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, καίτοι ο τομέας των άμεσων φόρων ανήκει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, τα κράτη αυτά οφείλουν ωστόσο να ασκούν τις σχετικές αρμοδιότητές τους τηρώντας το κοινοτικό δίκαιο (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 27ης Ιουνίου 1996, C-107/94, Asscher, Συλλογή 1996, σ. I-3089, σκέψη 36, και της 16ης Ιουλίου 1998, C-264/96, ICI, Συλλογή 1998, σ. I-4695, σκέψη 19).

81 Κατά πάγια νομολογία, η ελευθερία εγκαταστάσεως την οποία το άρθρο 52 αναγνωρίζει στους υπηκόους των κρατών μελών και η οποία συνεπάγεται γι' αυτούς την ανάληψη και άσκηση μη μισθωτών δραστηριοτήτων υπό τις ίδιες προϋποθέσεις με εκείνες που καθορίζει η νομοθεσία του κράτους μέλους εγκαταστάσεως για τους δικούς του υπηκόους περιλαμβάνει, σύμφωνα με το άρθρο 58 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 48 ΕΚ), για τις εταιρίες που έχουν συσταθεί κατά τη νομοθεσία ενός κράτους μέλους και οι οποίες έχουν την καταστατική τους έδρα, τη διοίκησή τους ή την κύρια εγκατάστασή τους εντός της Κοινότητας, το δικαίωμα να ασκούν τη δραστηριότητά τους στο οικείο κράτος μέλος μέσω υποκαταστήματος ή πρακτορείου (βλ., προπαρατεθείσα απόφαση ICI, σκέψη 20, απόφαση της 8ης Ιουλίου 1999, C-254/97, Baxter κ.λπ., Συλλογή 1999, σ. I-4809, σκέψη 9, και απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 1999, C-307/97, Saint-Gobain ZN, Συλλογή 1999, σ. I-6161, σκέψη 35).

82 Πρέπει να τονιστεί συναφώς ότι, για τις εταιρίες, η έδρα τους υπό την προαναφερθείσα έννοια χρησιμεύει για τον προσδιορισμό, όπως η ιθαγένεια των φυσικών προσώπων, της σύνδεσής τους με την έννομη τάξη ενός κράτους (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Saint-Gobain ZN, σκέψη 36).

83 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου (βλ. απόφαση της 13ης Ιουλίου 1993, C-330/91, Commerzbank, Συλλογή 1993, σ. I-4017, σκέψη 14, και προπαρατεθείσα απόφαση Baxter κ.λπ., σκέψη 36) προκύπτει επίσης ότι οι κανόνες περί ίσης μεταχειρίσεως απαγορεύουν όχι μόνον τις εμφανείς διακρίσεις που βασίζονται στην ιθαγένεια ή στην έδρα, όσον αφορά τις εταιρίες, αλλά και κάθε μορφή συγκεκαλυμμένης διακρίσεως η οποία, με την εφαρμογή άλλων κριτηρίων διακρίσεως, καταλήγει στην πράξη στο ίδιο αποτέλεσμα.

84 Αληθεύει βεβαίως ότι, κατά τη νομολογία, η διάκριση συνίσταται στην εφαρμογή διαφορετικών κανόνων σε παρεμφερείς καταστάσεις ή στην εφαρμογή του ίδιου κανόνα σε διαφορετικές καταστάσεις και ότι, στην περίπτωση των άμεσων φόρων, η κατάσταση των κατοίκων ημεδαπής δεν είναι, κατά γενικό κανόνα, παρεμφερής

προς την κατάσταση των μη κατοίκων ημεδαπής (απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 1995, C-279/93, Schumacker, Συλλογή 1995, σ. I-225, σκέψεις 30 και 31).

85 Συνεπώς, αν ένα κράτος μέλος παρέχει, έστω και εμμέσως, φορολογικό πλεονέκτημα σε επιχειρήσεις εδρεύουσες στο έδαφός του, ενώ αρνείται να το παράσχει σε επιχειρήσεις εδρεύουσες σε άλλο κράτος μέλος, η διαφορά μεταχειρίσεως μεταξύ των δύο αυτών κατηγοριών δικαιούχων απαγορεύεται κατά κανόνα από τη Συνθήκη, εφόσον δεν υφίσταται καμιά διαφορά της αντικειμενικής τους καταστάσεως (βλ., υπό αυτήν την έννοια, προπαρατεθείσα απόφαση Asscher, σκέψη 42).

86 Δεν υφίσταται τέτοια διαφορά της αντικειμενικής καταστάσεως μεταξύ εταιρίας εγκατεστημένης σε κράτος μέλος εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, η οποία ασκεί οικονομική δραστηριότητα στα νέα ομόσπονδα κράτη μέσω υποκαταστήματος, πρακτορείου ή μόνιμης εγκαταστάσεως, εταιρίας μη δυναμένης να υπαχθεί στο ευνοϊκό επίδικο μέτρο, και εταιρίας εδρεύουσας στο γερμανικό έδαφος, η οποία τυγχάνει της φορολογικής ελαφρύνσεως που θεσπίζει το μέτρο αυτό.

87 Από την ανωτέρω συλλογιστική προκύπτει ότι, εφόσον δεν δικαιολογείται μια τέτοια διαφορά μεταχειρίσεως, ορθώς η Επιτροπή κατέληξε ότι το άρθρο 52, παράγραφος 8, του EStG συνιστά διάκριση απαγορευόμενη από το άρθρο 52 της Συνθήκης.

88 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων και δεδομένου ότι ο σχετικός με τη φερόμενη παράβαση του άρθρου 92 της Συνθήκης λόγος ακυρώσεως της Γερμανικής Κυβερνήσεως απορρίφθηκε, ο λόγος ακυρώσεως περί ελλείψεως παραβάσεως του άρθρου 52 είναι επίσης απορριπτέος.

**Επί της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως**

89 Με τον πρώτο λόγο ακυρώσεως, ο οποίος πρέπει να εξεταστεί τελευταίος, η Γερμανική Κυβέρνηση προσάπτει στην Επιτροπή ότι αιτιολόγησε ανεπαρκώς την προσβαλλόμενη απόφαση. Αυτός ο λόγος ακυρώσεως περιλαμβάνει πέντε σκέλη.

90 Με το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου, η Γερμανική Κυβέρνηση φρονεί ότι από την αιτιολογία της προσβαλλόμενης αποφάσεως δεν προκύπτει ούτε ποιο είναι το στοιχείο του επίμαχου φορολογικού καθεστώτος που συνιστά ενίσχυση ούτε ο τρόπος ποσοτικού προσδιορισμού του στοιχείου αυτού.

91 Η Γερμανική Κυβέρνηση προσάπτει στην Επιτροπή ότι χρησιμοποίησε τρεις διαφορετικούς τρόπους για να προσδιορίζει το στοιχείο της ενισχύσεως. Η Επιτροπή στηρίχθηκε, αρχικά, στη σύγκριση των προϋποθέσεων υπό τις οποίες μια επιχείρηση που εμπίπτει στο άρθρο 52, παράγραφος 8, του EStG μπορεί να λάβει εισφορά σε κεφάλαιο, ανάλογα με το αν τυγχάνει ή όχι του εν λόγω φορολογικού πλεονεκτήματος. Εν συνεχεία, ισχυρίστηκε — ισχυρισμός που δεν αποδεικνύεται στην προσβαλλόμενη απόφαση — ότι ο τυχών του φορολογικού πλεονεκτήματος επενδυτής μεταβιβάζει μέρος του πλεονεκτήματος αυτού στην επιχείρηση στην οποία αποκτά συμμετοχή. Τέλος, η Επιτροπή έκρινε ότι η ενίσχυση προσδιορίζεται ποσοτικώς βάσει του ύψους του κεφαλαίου που εισέρχεται στην επιχείρηση στο πλαίσιο της αποκτήσεως συμμετοχών από τον επενδυτή, χωρίς να εξηγεί πώς μια τέτοια επένδυση συνιστά χορήγηση ενισχύσεως από κρατικούς πόρους.

92 Με το δεύτερο σκέλος αυτού του λόγου, η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν αιτιολόγησε επαρκώς τον ισχυρισμό ότι υφίσταται κίνδυνος στρεβλώσεως του ανταγωνισμού και παρεμποδίσεως των μεταξύ κρατών μελών εμπορικών συναλλαγών. Ισχυρίζεται, αφενός, ότι η Επιτροπή περιορίζεται να προβάλει κίνδυνο στρεβλώσεως του ανταγωνισμού θεωρούσα απλώς και μόνον το εθνικό

φορολογικό καθεστώς ως κρατική ενίσχυση αντί να αποδείξει αυτοτελώς την ύπαρξη τέτοιου κινδύνου, ενώ πρόκειται ακριβώς για στοιχείο που θεμελιώνει την ενίσχυση και το οποίο πρέπει να συντρέχει κατά το άρθρο 92 της Συνθήκης προκειμένου να κηρυχθεί η ενίσχυση ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά. Αφετέρου, υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να αρκεστεί, όπως εν προκειμένω, στον ισχυρισμό ότι το μέτριο μέγεθος της ενισχύσεως δεν αρκεί για να αποκλείσει τον κίνδυνο επηρεασμού των μεταξύ κρατών μελών εμπορικών συναλλαγών, χωρίς να εκθέσει τους λόγους για τους οποίους θεωρεί ότι η εν λόγω ενίσχυση θα επηρέασε πράγματι τις μεταξύ κρατών μελών εμπορικές συναλλαγές.

93 Με το τρίτο σκέλος αυτού του λόγου ακυρώσεως, η Γερμανική Κυβέρνηση εκτιμά ότι η Επιτροπή όφειλε να εξέτασει αυτεπαγγέλτως εάν πληρούνταν οι προϋποθέσεις ώστε το άρθρο 52, παράγραφος 8, του EStG να υπαχθεί στο πεδίο εφαρμογής της παρεκκλίσεως του άρθρου 92, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της Συνθήκης, υποχρέωση που δεν τηρήθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση. Επιπλέον, κατά τη Γερμανική Κυβερνήση, από την προσβαλλόμενη απόφαση δεν εμφαίνεται ο λόγος για τον οποίο η Επιτροπή θεωρεί ότι το εθνικό φορολογικό καθεστώς δεν ήταν αναγκαίο για να αντισταθμίσει τα οικονομικά μειονεκτήματα που προκλήθηκαν από τη διαίρεση της Γερμανίας. Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή όφειλε να ζητήσει περαιτέρω πληροφορίες από τη Γερμανική Κυβέρνηση, αφού απαιτούνταν και άλλα πραγματικά στοιχεία για να καθοριστεί εάν η φορολογική ελάφρυνση ήταν αναγκαία υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της Συνθήκης.

94 Με το τέταρτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως, η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, στο πλαίσιο του άρθρου 92, παράγραφος 3, της Συνθήκης, η Επιτροπή όφειλε να αποδείξει με σαφήνεια ότι ήταν εύλογο για έναν επιμελή επενδυτή να επενδύσει σε ευαίσθητους τομείς ή σε προβληματικές επιχειρήσεις.

95 Με το τελευταίο σκέλος αυτού του λόγου ακυρώσεως, η Γερμανική Κυβέρνηση προβάλλει έλλειψη αιτιολογίας της προσβαλλόμενης αποφάσεως, καθόσον αυτή προβλέπει την κατάργηση και όχι την τροποποίηση της ρυθμίσεως, την οποία βασίμως θα μπορούσε να επιφέρει η Επιτροπή. Συγκεκριμένα, εάν η τροποποίηση μιας ενισχύσεως αρκεί για να την καταστήσει συμβατή με την κοινή αγορά, η απαίτηση της πλήρους καταργήσεώς της αποτελεί μέτρο δυσανάλογο.

96 Κατά πάγια νομολογία, από την επιβαλλόμενη από το άρθρο 190 της Συνθήκης αιτιολογία πρέπει να καταφαίνεται, κατά τρόπο σαφή και μη επιδεχόμενο παρερμηνεία, η συλλογιστική της κοινοτικής αρχής που εξέδωσε τη βαλλόμενη πράξη, έτσι ώστε να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν το ληφθέν μέτρο και το Δικαστήριο να ασκεί τον έλεγχό του (απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιανουαρίου 1984, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 43/82 και 63/82, VBVB και VBBB κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 19, σκέψη 22).

97 Εντούτοις, δεν απαιτείται να διευκρινίζει η αιτιολογία όλα τα καίρια πραγματικά ή νομικά στοιχεία, διότι το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας αποφάσεως ικανοποιεί τις επιταγές του άρθρου 190 της Συνθήκης πρέπει να εκτιμάται σε σχέση όχι μόνο με το κείμενό της, αλλά και με το πλαίσιό της, καθώς και με το σύνολο των νομικών κανόνων που διέπουν το σχετικό θέμα (απόφαση της 29ης Φεβρουαρίου 1996, C-56/93, Βέλγιο κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-723, σκέψη 86, και απόφαση της 15ης Μαΐου 1997, C-278/95 P, Siemens κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-2507, σκέψη 17).

98 Στο πλαίσιο της τηρήσεως της ανωτέρω αρχής για τον χαρακτηρισμό ενός μέτρου ως ενισχύσεως, η Επιτροπή πρέπει να εκθέτει τους λόγους για τους οποίους θεωρεί ότι το εν λόγω μέτρο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Συναφώς, ακόμη και στις περιπτώσεις που, από τις ίδιες τις συνθήκες χορηγήσεως της ενισχύσεως, προκύπτει ότι αυτή είναι ικανή να επηρεάσει το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο και να νοθεύσει ή να απειλήσει να νοθεύσει τον ανταγωνισμό, η Επιτροπή οφείλει τουλάχιστον να αναφέρει τις συνθήκες αυτές στις αιτιολογικές σκέψεις της αποφάσεώς της (αποφάσεις της 7ης Ιουνίου 1988, 57/86, Ελλάδα κατά Επιτροπής, Συλλογή 1988, σ. 2855, σκέψη 15, και της 24ης Οκτωβρίου 1996, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-329/93, C-62/95 και C-63/95, Γερμανία κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-5151, σκέψη 52).

99 Όσον αφορά το στοιχείο της ενισχύσεως, η Επιτροπή ισχυρίζεται, εν προκειμένω, στο σημείο IV, πρώτο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλόμενης αποφάσεως, ότι το άρθρο 52, παράγραφος 8, του EStG συνιστά ενίσχυση υπό την έννοια των άρθρων 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης και 61, παράγραφος 1, της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο.

100 Όπως επίσης προκύπτει από το σημείο IV των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλόμενης αποφάσεως, η Επιτροπή εκθέτει σαφώς και εφαρμόζει εν προκειμένω τα κριτήρια που πρέπει να πληρούνται για να θεωρείται ένα κρατικό μέτρο ως κρατική ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, είτε πρόκειται για τη χορήγηση οικονομικού πλεονεκτήματος αποκλειστικώς σε ορισμένες επιχειρήσεις, τη μεταβίβαση κρατικών πόρων και τον κίνδυνο νοθεύσεως του ανταγωνισμού είτε για τον επηρεασμό του ενδοκοινοτικού εμπορίου.

101 Όσον αφορά την εκτίμηση της Επιτροπής σχετικά με τις συνέπειες της προβλεφθείσας με το επίδικο μέτρο ενισχύσεως για τον ανταγωνισμό και το ενδοκοινοτικό εμπόριο, με την προσβαλλόμενη απόφαση η Επιτροπή συνάγει ευλόγως από τα χαρακτηριστικά του εν λόγω μέτρου, το οποίο έχει ως στόχο τη βελτίωση των συμβατικών όρων αποκτήσεως συμμετοχών σε ορισμένες επιχειρήσεις, ότι η εφαρμογή του μέτρου αυτού ενδέχεται να νοθεύσει τον ανταγωνισμό, καθόσον καθιστά τις λοιπές επιχειρήσεις λιγότερο ελκυστικές στην κεφαλαιαγορά, και να επηρεάσει το ενδοκοινοτικό εμπόριο στο οποίο συμμετέχουν οι επιχειρήσεις της Κοινότητας, είτε τυγχάνουν είτε όχι του πλεονεκτήματος που προβλέπει το επίδικο μέτρο.

102 Από την αιτιολογία αυτή προκύπτει ότι η Επιτροπή εξέτασε αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Έτσι, εξέθεσε τα πραγματικά περιστατικά και τη νομική συλλογιστική που έχουν ουσιώδη σημασία στην οικονομία της προσβαλλόμενης αποφάσεως. Με την αιτιολογία αυτή, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και ο κοινοτικός δικαστής μπορούν να γνωρίζουν τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή θεώρησε ότι συνέτρεχαν εν προκειμένω οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

103 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το πρώτο και δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως που προέβαλε η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας πρέπει να απορριφθούν.

104 Όσον αφορά το τρίτο σκέλος αυτού του λόγου, είναι αληθές ότι η προσβαλλόμενη απόφαση περιλαμβάνει συνοπτική μόνον περιγραφή των λόγων για τους οποίους η Επιτροπή αρνήθηκε να εφαρμόσει την παρέκκλιση του άρθρου 92, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της Συνθήκης στην προκειμένη περίπτωση.

105 Εντούτοις, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η Γερμανική Κυβέρνηση γνώριζε καλά το πλαίσιο εντός του οποίου εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία εντάσσεται στο πλαίσιο μιας πάγιας πρακτικής εκδόσεως αποφάσεων, ιδίως απέναντι στη Γερμανική Κυβέρνηση. Υπό τις συνθήκες αυτές, μια τέτοια απόφαση μπορεί να αιτολογηθεί συνοπτικά (απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 1975, 73/74, Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1975, σ. 457, σκέψη 31).

106 Συγκεκριμένα, στις επαφές της με την Επιτροπή, η Γερμανική Κυβέρνηση αναφέρθηκε επανειλημμένως από το 1990 στο άρθρο 92, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της Συνθήκης, τονίζοντας τη σημασία της διατάξεως αυτής για την ανάκαμψη των νέων ομόσπονδων κρατών.

107 Η Επιτροπή απέρριψε τα συναφώς προβληθέντα επιχειρήματα της Γερμανικής Κυβερνήσεως με διάφορες αποφάσεις, όπως, μεταξύ άλλων, με την απόφαση 94/266/ΕΚ της Επιτροπής, της 21ης Δεκεμβρίου 1993, σχετικά με σχέδιο ενισχύσεως προς την επιχείρηση SST-Garngesellschaft mbH, Thuringe (ΕΕ L 114, σ. 21), και με την απόφαση 94/1074/ΕΚ της Επιτροπής, της 5ης Δεκεμβρίου 1994, σχετικά με σχέδιο των γερμανικών αρχών για τη χορήγηση ενισχύσεων στην εταιρεία Textilwerke Deggendorf GmbH, Thuringe (ΕΕ L 386, σ. 13).

108 Επομένως, η Γερμανική Κυβέρνηση αβασίμως υποστηρίζει ότι η αιτιολογία της προσβαλλόμενης αποφάσεως δεν της παρέσχε τη δυνατότητα να διακρίνει τους

λόγους για τους οποίους το άρθρο 52, παράγραφος 8, του EStG δεν εμπίπτει στην παρέκκλιση του άρθρου 92, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της Συνθήκης και ότι, ελλείψει ειδικής επιχειρηματοτολογίας των γερμανικών αρχών, η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να αιτιολογήσει εκτενέστερα την προσβαλλόμενη απόφαση επί του ζητήματος αυτού.

109 Συνεπώς, το τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως είναι αβάσιμο.

110 Όσον αφορά το επιχείρημα περί ανεπαρκούς αιτιολογήσεως της εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 3, της Συνθήκης, αρκεί να επισημανθεί ότι η Επιτροπή αιτιολόγησε επαρκώς κατά νόμο την απόφασή της, υπενθυμίζοντας τα κριτήρια που ορίζονται στην ανακοίνωση του 1988 και επισημαίνοντας στο σημείο V, τρίτο, πέμπτο και έκτο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλόμενης αποφάσεως ότι τα εν λόγω κριτήρια δεν πληρούνταν εν προκειμένω. Συγκεκριμένα, η Γερμανική Κυβέρνηση και ο κοινοτικός δικαστής είναι πλήρως σε θέση να γνωρίζουν τους λόγους για τους οποίους δεν εφαρμόστηκε εν προκειμένω η παρέκκλιση του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο α' ή γ', της Συνθήκης.

111 Συνεπώς, ούτε το τέταρτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως είναι βάσιμο.

112 Ως προς το τελευταίο σκέλος του λόγου ακυρώσεως περί ανεπαρκούς αιτιολογήσεως της προσβαλλόμενης αποφάσεως, καθόσον οι γερμανικές αρχές καλούνται να καταργήσουν το άρθρο 52, παράγραφος 8, του EStG, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η κατάργηση μιας παράνομης ενισχύσεως αποτελεί λογική συνέπεια της διαπιστώσεως του παρανόμου χαρακτήρα της (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Tubemeuse, σκέψη 66).

113 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή, αφού διαπίστωσε νομότυπα ότι ένα κρατικό μέτρο συνιστά κρατική ενίσχυση μη συμβατή, λαμβανομένων υπόψη των παρεκκλίσεων της Συνθήκης, με την κοινή αγορά, δεν όφειλε να εξετάσει το ενδεχόμενο τροποποιήσεως της εν λόγω ενισχύσεως αντί της καταργήσεώς της.

114 Επομένως, η Επιτροπή δεν παρέβη την υποχρέωση αιτιολογήσεως ζητώντας την κατάργηση και όχι την τροποποίηση του άρθρου 52, παράγραφος 8, του EStG.

115 Εφόσον ούτε το πέμπτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως μπορεί να γίνει δεκτό, ο λόγος αυτός πρέπει επομένως να απορριφθεί ως αβάσιμος.

116 Επειδή κανένας από τους λόγους που προέβαλε η Γερμανική Κυβέρνηση δεν είναι βάσιμος, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί.

**Επί των δικαστικών εξόδων**

117 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα. Δεδομένου ότι η Επιτροπή διατύπωσε σχετικό αίτημα και η Γερμανική Κυβέρνηση ηττήθηκε, επιβάλλεται να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

αποφασίζει:

1) **Απορρίπτει την προσφυγή.**

2) **Καταδικάζει την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στα δικαστικά έξοδα.**

| | | |
|---|---|---|
| Rodríguez Iglesias | Sevón | Kapteyn |
| Gulmann | Puissochet | Jann |
| Ragnemalm | Wathelet | Σκουρής |

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 19 Σεπτεμβρίου 2000.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

G. C. Rodríguez Iglesias